

ταύτης παρὰ τῇ πρώτῃ καὶ τὴν δὴθεν ἔλ-
λειψίν της παρὰ τῇ δευτέρᾳ.

Ἀθῆναι 4869.

ΕΜΜ. ΜΑΝΙΤΑΚΗΣ

Ἀντισυνταγματάρχης τοῦ Μηχανικοῦ, Διευθυντὴς τῶν δημο-
σίων ἔργων ἐν τῇ ὑπουργείῳ τῶν Ἐσωτερικῶν.

Η ΑΡΤΕΜΙΣ ΤΟΥ ΠΟΑΤΙΕ

Ἡ Ἀρτεμις, θυγάτηρ τοῦ Ἰωάννου Ποα-
τιέ, ἐγεννήθη τὴν 3 Σεπτεμβρίου 1499,
καὶ ἐνυμφεύθη, μόλις τριακχιδεκαέτις, τὸν
Λουδοβίκον Βρεζέ κόμητα Μαλεδριέ, τοῦ
ὁποίου ἡ μήτηρ ἦτο θυγάτηρ τοῦ Καρόλου
Ζ' καὶ τῆς Ἀγνῆς Σορέλ. Χηρεύσασα μετὰ
δεκαοκταετῇ συμβίωσιν ἤγειρε λαμπρὸν
μυσσωλεῖον εἰς τὸν σύζυγόν της καὶ ἀπε-
φάσισε νὰ πενθηφορῇ διὰ βίου πρὸς ἀνά-
μνησιν ἐκείνου τὸν ὁποῖον ὁ θάνατος ἀφῆρ-
πασεν ἀπὸ τὴν τρυφερότητά της. Τὸν ὄρ-
κον τοῦτον, ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν
ὅτι ἡ Ἀρτεμις ἐτήρησε θρησκευτικῶς, καὶ
ὅταν ἀκόμη γενομένη βραδύτερον ἐρωμένη
τοῦ βασιλέως ἐξῆλειψεν ἐντελῶς ἀπὸ τὴν
ψυχὴν της τὴν ἀνάμνησιν τοῦ Λουδοβίκου
Βρεζέ.

Ἐν τούτοις ὁ πατήρ της ἀναμιχθεὶς εἰς
συνομισίαν ἐμελλε νὰ ἀποτίσῃ τὸ ἐγκλημὰ
τοῦ ἐπὶ τῆς λαιμητόμου. Ἀλλ' ἡ Ἀρτεμις
ἥτις ἠγάπα τὸν πατέρα της, ἔδραμε καὶ ἐρ-
ρίφθη εἰς τοὺς πόδας τοῦ βασιλέως. Ἡ Ἀρ-
τεμις ἦτο πολὺ ὠραία, ὁ δὲ Φραγκίσκος Α'
ἦτο φιλογύνης, καὶ ἐὰν πιστεύσωμεν τὴν
ἱστορίαν, ἐχαρίσθη μὲν ἡ ζωὴ εἰς τὸν Ἰω-
άννην Ποατιέ, ἀλλὰ τὴν χάριν ταύτην τὴν
ἐπλήρωσεν ἡ Ἀρτεμις διὰ τῆς τιμῆς της.
Ἀλλ' ἄρά γε τὴν θυσίαν ταύτην τὴν συνώ-
δευσε μὲ πολλὰ δάκρυα ἡ χήρα Βρεζέ;
Ἀγνοοῦμεν. Γνωρίζομεν μόνον ὅτι διὰ τῶν
μετὰ πολλῶν ἰσχυρῶν προσώπων τῆς ἐπο-
χῆς ἐφημέρων σχέσεών της, ἀπέδειξεν ὅτι
οἱ ὄρκοι οἱ ἀποσπώμενοι ὑπὸ τῆς θλίψεως
δὲν εἶναι διαρκέστεροι ἐκείνων τοὺς ὁποίους
ἀποσπᾷ ἡ ἡδονή.

Ὅπωςδὴποτε ἡ Ἀρτεμις ἐπέτυχε πλήρη
εἰσοδὸν ἐν τῇ αὐλῇ, καὶ ἀπεφάσισε νὰ ὠ-
φεληθῇ ἐκ τοῦ προνομίου τούτου. Ὁ δοῦξ

τοῦ Ὁρλεάνς, δευτερότοκος υἱὸς τοῦ Φραγκί-
σκου Α', γενόμενος διάδοχος τοῦ θρόνου
μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ του Φραγκί-
σκου, ἐρωτεύθη ἐμμανῶς τὴν Ἀρτεμιν,
ἂν καὶ πρεσβυτέραν αὐτοῦ κατὰ δεκαοκτὼ
ἔτη. Ἡ γραῖα ἐρρύτιδωμένη, ὥπως ἐκάλει
ὕβριστικῶς τὴν Ἀρτεμιν ἡ δούκισσα Δ' Ἐ-
τάμπ ἐρωμένη τοῦ Φραγκίσκου Α', ἐξεμε-
ταλλεύθη τὸν ἔρωτα τοῦτον τοῦ διαδόχου.
Μετ' ὀλίγον δύο στρατόπεδα ἐσχηματίσθη-
σαν ἐν τῇ αὐλῇ: τὸ τῆς δούκισσης Δ' Ἐτάμπ
καὶ τὸ τῆς Ἀρτέμιδος τοῦ Ποατιέ. Ὁ τε-
λευταῖος στεναγμὸς τοῦ Φραγκίσκου Α',
ὕπῃρξε διὰ τοὺς φίλους τῆς Ἀρτέμιδος τὸ
σύνθημα τῆς νίκης. Ἡ δούκισσα Δ' Ἐτάμπ
ἔφυγεν ἐξορισθεῖσα. Ἡ Ἀρτεμις τιτλοφο-
ρηθεῖσα ὑπὸ τοῦ βασιλικοῦ ἐραστοῦ της
δούκισσα τοῦ Βαλεντινοῦ, ἔλαθεν εἰς χεῖ-
ρας τὰ ἡνία τοῦ κράτους. Ὁ Ἐρρίκος Β',
πάντοτε γονυκλινὴς πρὸ τῆς Ἀρτέμιδος
τῇ ἐπανελάμβανεν ἀκαταπαύστως: «σὲ
ἀγαπῶ!» καὶ πάλιν «σὲ ἀγαπῶ!» Κατ'
αὐτὸ δὲ τὸ διάστημα ἡ εὐνοουμένη, λίαν
φίλαρχος καὶ μεθυσκομένη πρώτη αὐτὴ ἐκ
τοῦ θυμιάματος τὸ ὁποῖον οἱ κόλακες ἐ-
καιον πρὸς δόξαν της, — κατ' αὐτὸ τὸ διά-
στημα ἡ Ἀρτεμις ἀνέτρεπε τὸ συμβούλιον,
τὸ ὑπουργεῖον, τὸ κοινοβούλιον· κατεδίβαζε
τοὺς μὲν, ἀναδίβαζε τοὺς δὲ καὶ πρὸ πάν-
των ἐπέβαλλεν εἰς τὸν πτωχὸν λαὸν φό-
ρους βαρυτάτους.

Τέλος ἐβασίλευεν.

Ἐβασίλευεν ὡς βασιλεύει γυνὴ μὴ ἀκού-
ουσα εἰρῇ τὴν φωνὴν τῶν παθῶν της.

Εἰς τοιοῦτον βαθμὸν ἀδυναμίας καὶ πα-
ραφροσύνης ἐφθασεν ὁ βασιλεὺς ὥστε κατη-
γόρουν τὴν Ἀρτεμιν ὅτι τὸν ἐμάγευσεν.
Ἡ Ἀρτεμις μάγισσα! βέβαια ὄχι! ἐπιτη-
δεῖα μόνον ἦτο καὶ τίποτε περισσότερον.
Ἐλεγον ὅτι ἐπότισε τὸν ἐραστὴν της μὲ
φίλτρον. Πλάνη. Τὸν ἐβλαπε μόνον καὶ
ταῦτο ἤρκει νὰ τὸν καθιστᾷ πειθήνιον καὶ
εὐπειθῇ.

Εἶναι περίεργον νὰ βλέπη τις πῶς ὁ
Βραχντῶμ ἐκφράζεται εἰς τὰς Dames Ga-
lantes περὶ τῆς καλλονῆς τῆς Ἀρτέμιδος,
τὴν ὁποίαν καλλονὴν οἱ ἐχθροὶ τῆς δου-
κίσσης προσεποιοῦντο θεωροῦντες ὡς ἀπο-
τέλεσμα μαγίας.

«Εἶδον, λέγει ὁ Βραντώμ, τὴν κυρίαν δούκισσαν τοῦ Βαλεντινοῦ, εἰς ἡλικίαν ἐβδομήκοντα ἐτῶν, ἐπίσης ὠραίαν εἰς τὸ πρόσωπον, ἐπίσης ἀνθηρὰν καὶ ἐπίσης ἀξί-
ἐρστον ὥς ὅτε ἦτο τριάκοντα ἐτῶν. Εἶ-
δαν τὴν κυρίαν ταύτην ἑξ μηνῶν πρὶν ἀπο-
θάνῃ τοσοῦτον ὠραίαν ἀκόμη ὥστε ἀμφι-
θάλλῃ εἰν ἡδύνατο νὰ εὐρεθῇ καρδίᾳ ἥτις
δὲν ἤθελε συγκινηθῇ, ὡς ὅταν ἔπεσαν ἐπὶ

τοῦ λιθοστρώτου ἐνθὶ ἔτροχεν ἔφιππος καὶ
ἐθλάσε τὴν κνήμην. Ἐνόμιζέ τις ὅτι ἡ
θλάσις ἐκείνη καὶ οἱ πόνοι τοὺς ὁποίους
ὑπέστη ἤθελον ἀλλοιώσει τοὺς ὠραίους
χαρακτήρας τοῦ προσώπου της. Ἀλλ' οὐ-
δόλως συνέβη τοῦτο, διότι ἡ καλλονὴ, ἡ
χάρις, ἡ μεγαλοπρέπεια, ὅλα διετηρήθησαν
ὡς πρότερον· καὶ πρὸ πάντων ἦτο λευκο-
τάτη καὶ οὐδέποτε ἐφυκιοῦτο· ἀλλ' ἔλεγον

Ἡ Ἀρτεμις τοῦ Ποατιέ.

ὅτι πᾶσαν πρωΐαν ἔπινε ζωμούς τινας κα-
τασκευαζομένους ὑπὸ χρυσοῦ ποσίμου καὶ
ἄλλων βοτάνων τὰ ὅποια ἀγνοῶ πῶς κα-
λοῦσιν οἱ ἀγαθοὶ ἱατροὶ καὶ φαρμακοποιοί.
Νομίζω ὅτι εἰν ἡ κυρία αὕτη ἑξ ἀκόμη
ἐκπὸν ἔτη, οὐδέποτε θὰ ἐγήρασκεν. Εἶναι
κρίμα νὰ καλύπτῃ τὸ χῶμα τοσοῦτον
ὠραῖα σώματα.»

Ἡ Ἀρτεμις τοῦ Ποατιέ πολὺ πλεόντε-
ρον βασίλισσα ἢ ἡ Αἰκατερίνα τῶν Μεδί-
κων, ἡ σύζυγος τοῦ Ἐρρίκου Β' — ἡ Αἰ-
κατερίνα τῶν Μεδίκων ἥτις δὲν ἤθελεν ἢ
δὲν ἡδύνατο νὰ παλαίσῃ κατὰ τοιαύτης
ἀντιζήλου — ἡ Ἀρτεμις, λέγομεν, ἐμελλε
νὰ ἀποθάνῃ ἐπὶ τῶν βαθμίδων τοῦ θρόνου.
Ὁ αἰφνίδιος θάνατος τοῦ Ἐρρίκου Β', πλε-

γωθέντος θανασίμως εἰς ἵπποδρομικὸν ἀγῶνα ὑπὸ τοῦ Μογγομερὺ, ἐπέφερε τὴν οὐχ ἥπιον ταχεῖαν πτώσιν τῆς Ἀρτέμιδος. Ἡ Αἰκατερίνα τῶν Μεδίκων δὲν περιέμεινε νὰ κλείσῃ ὁ βασιλεὺς τοὺς ὀφθαλμοὺς διὰ νὰ πέμψῃ εἰς τὴν δούκισσαν τοῦ Βαλεντινοῦ τὴν διαταγὴν νὰ ἀποσυρθῇ τῆς αὐλῆς. — Ἀπέθανεν ὁ βασιλεὺς; ἠρώτησεν ἡ Ἀρτεμις τὸν φέροντα τὴν διαταγὴν τῆς ἐξορίας. — Ὁχι, κυρία, ἀπεκρίθη ὁ τελευταῖος οὗτος, ἀλλὰ δὲν θὰ βραδύνῃ. — Ἐλοιπὸν, ἐπανελάθεν ἡ ὑπερήφανος δούκισσα, ἐνόσω τῷ μένει πνοὴ ζωῆς, θέλω νὰ ἡξεύρωσιν οἱ ἐχθροί μου ὅτι δὲν τοὺς φοβοῦμαι ποσῶς. Τὸ θάρρος μου εἶναι ἀκόμη ἀκατανίκητον· ἀλλ' ὅταν ἀποθάνῃ, δὲν εἰμφορῶ πλέον νὰ ζήσω, καὶ ὅλαι αἱ πικρίαι μὲ τὰς ὁποίας θὰ μὲ ποτίσωσι θὰ ᾔναι γλυκύτητες παραβαλλόμεναι μὲ τὴν ἀπώλειαν ἣν θὰ ὑποστῶ. Ἡ οὕτως ἢ ἄλλως, εἴτε ζήσῃ εἴτε ἀποθάνῃ ὁ βασιλεὺς, δὲν φοβοῦμαι τοὺς ἐχθρούς μου.

Ἐγκαταλειφθεῖσα παρ' ὅλων, ἐκτὸς τοῦ δουκῆς τοῦ Μορμπορנסὺ τὸν ὁποῖον εἶχεν ἀνακαλέσει εἰς τὴν αὐλὴν, ἡ Ἀρτεμις ἀπεσύρθη, χωρὶς νὰ σπεύσῃ, εἰς τὸ Ἀνέ, μαγευτικώτατον μέγαρον τὸ ὁποῖον ὁ Φιλίβέρτος καὶ ὁ Ἰωάννης Δελόρμ εἶχον περικοσμήσει δι' ὅλων τῶν θαυμασίων τῆς πολυτελείας καὶ τῆς τέχνης. Ἐκεῖ ἀπέθανεν ἡ Ἀρτεμις ἐξήκοντα καὶ ἐξ ἑτῶν. Ἀπατάται λοιπὸν ὁ Βραντῶμ λέγων ὅτι τὴν εἶδεν ἐβδόμηκοντούτιδα. Μαυσωλεῖον ἠγέρθη ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἀνέ, μὲ τὸ ἐκ λευκοῦ μαρμάρου ἄγαλμά της, ἔργον τοῦ Ἰωάννου Γουζών. Τὸ μνημεῖον τοῦτο σώζεται σήμερον εἰς τὸ Λουβρον.

ΠΟΛΙΤΙΚΑΙ ΔΙΚΑΙ

Ο ΣΤΡΑΤΑΡΧΗΣ ΝΕΪ (1815)

ὑπὸ ΦΟΥΚΙΕ

Μεταξὺ τῶν ὑπασπιστῶν τοῦ Ναπολέοντος Α' τοὺς ὁποίους ἡ εὐνοια τῆς ἱστορίας

καὶ ὁ θαυμασμὸς τοῦ λαοῦ ἐξελέξαντο μεταξὺ ὅλων ὡς ἡρώων τέλεια πρότυπα, εἰσὶν ὁ Ἰωακείμ Μυράτ καὶ ὁ Μιχαὴλ Νεϋ.

Ἀμφότεροι ἐξελθόντες ἐκ τῶν κόλπων τῶν ἀποκλήρων τάξεων τῆς κοινωνίας κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας τῆς φεουδαρχικῆς μοναρχίας, ἀμφότεροι, διὰ μόνου τοῦ πλεονεκτήματος τῆς νοημοσύνης καὶ τῆς δραστηριότητός των ἀνυψώθησαν εἰς τὰς ὑψίστας περιωπὰς. Ἀμφότεροι κατέπεσαν ἐκεῖθεν κεραυνόβλητοι, ἀλλὰ μείζονες ἔτι ἐν τῇ πτώσει αὐτῶν. Ἀμφότεροι μετὰ τῶν κραταιῶν ἀρετῶν τοῦ στρατιώτου καὶ τοῦ ἀρχηγοῦ συνήσωσαν τὰς ἀθλιωτάτας ἀδυναμίας· ἡ Γαλλία ἐσυγχώρησεν ἀμφοτέρους, διότι ἐμικρογράφησαν ὡς εἶπεν εἰς τὰς ἱστορικὰς αὐτῶν μορφὰς τὴν σμικρότητα καὶ τὸ μεγαλεῖόν της.

Ἐὰν ὁ Μυράτ ὑπῆρξε κυρίως στρατιώτης παράτολμος, ἔμπειρος εἰς τὸ νὰ ἐκσφενδονίξῃ ἐπὶ τῆς Εὐρώπης τὰ πυκνὰ ἐκεῖνα στίφη τὰ ὁποῖα ἤρπαζον ἐξ ἐφόδου τὴν νίκην, ὁ Νεϋ ὑπῆρξεν ἀνὴρ πολεμικὸς κατὰ τὴν πληρεστάτην ἔννοιαν τῆς λέξεως. Θρασύς, ἰσχυρὸς τὸ σῶμα ὡς ὁ ἐφάμιλλος αὐτοῦ, περιφρονῶν τὸν θάνατον ὡς ἐκεῖνος, ἀλλὰ μετὰ πλείονος ἀταραξίας καὶ ἥττονος θεατρικῆς ἐπιδείξεως, εἶχε τὴν βεβαιωτάτην ῥιπὴν τοῦ ὀφθαλμοῦ μεταξὺ ὅλων τῶν ἀρχηγῶν, τὰς μεγίστας στρατιωτικὰς εὐρέσεις, τὰ βοηθήματα τοῦ πνεύματος, τὴν πρόνοιαν, τὴν βουλὴν καὶ κατὰ τινὰς στιγμὰς στρατιωτικὴν μεγαλοφυΐαν. Μέγας ἀρχηγὸς τῆς ἐμπροσθοφυλακῆς, ὑπῆρξεν ὡσαύτως ἥρως τῆς ὀπισθοφυλακῆς, ἀκλόνητος καὶ συνετὸς ὅσον καὶ παράβολος εἰς τὸ νὰ φεῖδεται τῶν ἀνθρώπων ἐν τῇ ἀνάγκῃ καθὼς καὶ ἔτοιμος νὰ τοὺς θυσιάζῃ ὅταν ἔπρεπε καὶ νὰ θυσιάζεται καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος.

Ἡ ψυχὴ του ἦτο χαλυβδίνη, εἶπεν ὁ Ναπολέων ὅστις πρῶτος τῷ ἔδωκε τὴν ἐπωνυμίαν ὁ ἀνδρεῖος τῶν ἀνδρείων. Ὁ στρατιώτης, δικαστὴς ἀνέκκλητος τῆς ἀνδρείας, ἔλεγε βλέπων διερχόμενον εἰς τὴν λαίλαπα τῆς μάχης τὸν ξανθότριχα τοῦτον Γερμανόν: «Νὰ ὁ Πέτρος ὁ κοκκινοτρίχης ἔρχεται· ἐὰν τὸ κόκκινο λεοντάρι ἔλθῃ καὶ αὐτὸ, ὅλα θὰ τελειώσουν καλὰ.»